

Krachtenlijnen voor het beheer van groene ruimten in Vorst

In maart 2023 keurde de Vorstse gemeenteraad unaniem het Klimaatactieprogramma (KAP) goed. Sinds de inwerkingtreding zijn de resultaten bemoedigend: 86 % van de acties is momenteel in uitvoering, voltooid of bestendig. Concreet vertaalt zich dat in een vermindering van de uitstoot, een versterking van de biodiversiteit en een betere bescherming tegen klimaatrisico's zoals overstromingen, hittegolven of hitte-eilanden.

Wat de plaats van de natuur in Vorst betreft, werden met name de volgende doelstellingen vastgelegd:

- Strategische doelstelling: de natuur en de biodiversiteit versterken ter bevordering van de veerkracht;
- Operationele doelstelling: het ecologisch beheer van de groene ruimten moeten uitbreiden en versterken;
- Actie nr. 86: ecologisch beheer en duurzaam ontwerp van groene ruimten.

Hoewel Vorst niet op het KAP heeft gewacht om ecologisch beheer uit te rollen – de gemeente stopte al in 2014 met het gebruik van pesticiden, ruim voor de verplichting vanuit het Gewest – stelt dit programma ons vandaag, in 2026, in staat om deze aanpak in een nota te formaliseren en te valideren, teneinde een coherente communicatie en een uniforme toepassing te garanderen.

De volgende nota bevat dus de belangrijkste ecologische werkwijzen die dagelijks door onze teams van Groene Ruimten worden toegepast en vormt voortaan het gewenste kader, in overeenstemming met de doelstellingen van het KAP¹.

1. Ecologisch beheer van de groene ruimten

Laattijdig maaien

Laattijdig maaien houdt in dat het maaien van bepaalde grasvelden wordt uitgesteld, meestal tot aan het einde van de zomer of het begin van de herfst, om de biodiversiteit te vrijwaren.

De gemeente past dit principe toe waar mogelijk, maar zorgt er tegelijkertijd voor dat er regelmatig een strook wordt gemaaid om de esthetiek van de omgeving en het gebruiksgemak van de openbare ruimte te behouden.

Dat bevordert de bloei van wilde planten, waardoor bestuivende insecten worden ondersteund en kleine dieren een schuilplaats vinden.

Geen pesticiden

Door geen pesticiden meer te gebruiken op pleinen en trottoirs, verandert het stadsbeeld geleidelijk: tussen tegels en bestrating groeit op natuurlijke wijze spontane vegetatie.

De gemeente opteert ervoor deze flora te tolereren, wat bijdraagt aan de ondersteuning van de stedelijke biodiversiteit en bestuivers, terwijl tegelijk de milieu-impact van het onderhoud en de

---

¹ Daarnaast zijn er gedetailleerde beheersplannen voor de verschillende groene ruimten in Vorst; alle gegevens zijn opgenomen in het beheersinstrument 'Grality'.

reeds aanzienlijke werklast van de dienst worden beperkt. In ieder geval moet de verkeersveiligheid te allen tijde worden gewaarborgd.

Naast de ecologische voordelen onthult deze discrete vegetatie, voor wie de tijd neemt om ernaar te kijken, een vaak onvermoede diversiteit en echte kleine wonderen.

Benutting van groenafval

Tegenwoordig wordt groenafval niet meer stelselmatig naar de composthoop gebracht: het wordt maximaal gerecycleerd. Naargelang het geval kan het worden vermalen om als bodembedekking te worden uitgestrooid, worden omgezet in droge hagen of gecomposteerd.

Deze werkwijze vermindert het transport en de afvoerkosten, en verbetert tegelijk de bodemkwaliteit (dankzij mulchen en composteren) of creëert nieuwe habitats voor dieren (droge hagen).

Levende en bewerkte bodem

De meeste zogenaamde 'ongewenste' planten, zoals grasaren, gedijen goed op gestreste, arme en kale bodems, wat vaak het geval is na herinrichtingswerkzaamheden. Daarom draagt de gemeente bodembeheer hoog in het vaandel: de bodem voeden, zo goed mogelijk bedekken en beschermen door middel van strooisel en dichte beplanting.

Bij nieuwe aanplantingen – regentuinen of andere groene ruimten – is er veel concurrentie tussen gewenste en ongewenste planten. Daarom is er de eerste twee jaar regelmatige en intensievere monitoring nodig, zodat de beplanting zich kan vestigen en de komst van ongewenste planten op natuurlijke wijze wordt ingeperkt.

Hoewel dit onderhoud meer handmatig werk met zich meebrengt voor het wieden, waar men vroeger volstond met het gebruik van een bosmaaier, zijn de voordelen voor de biodiversiteit en het aantrekken van bestuivers duidelijk.

Bovendien bevorderen levende en bewerkte bodems de infiltratie van regenwater, wat bijdraagt aan de bestrijding van overstromingen en tegelijkertijd een gezonder stedelijk ecosysteem in stand houdt.

Bestrijding van invasieve soorten

Sommige soorten worden als invasief beschouwd (cf. lijst), omdat ze zich zeer gemakkelijk vestigen en verspreiden. Telkens als we ze aantreffen, grijpen we in om ze te verwijderen of, als dat niet mogelijk is, hun verspreiding in te perken. We sluiten ook elke aankoop of aanplanting van deze soorten uit.

Bomenbeheer

In 2022 heeft de gemeente Vorst een volledige inventaris opgemaakt van haar bomenbestand langs de openbare weg. Alle verzamelde gegevens zijn opgenomen in een beheersinstrument waarmee we de verzorging van de bomen, onze trouwe bondgenoten in de aanpassing aan de gevolgen van de klimaatverandering, kunnen plannen en kunnen anticiperen. Versterkte monitoring voor duurzaam beheer.

Lokaal en milieuvriendelijk gekweekte vaste planten

Sinds 2019 produceren we onze eigen sierplanten in de gemeentelijke plantenkwekerij, het Vegetalab.

Daar kweken we de planten (in het groen gemarkeerd in de lijst) die bestemd zijn voor de vergroening van de openbare ruimte en die zich onderscheiden door de volgende kenmerken:

- Vaste planten: rusten in de winter en ontwikkelen zich jaar na jaar, waardoor ze duurzaam en steeds weelderiger groen opleveren;
- Honingplanten: een plezier voor bestuivers en de biodiversiteit;
- Milieuvriendelijke teelt: onze planten komen voort uit inheemse zaden, door ons geogst in het Brussels Gewest, zonder chemische producten en besproeid met regenwater.

De kwekerij is ook toegankelijk voor burgers die projecten hebben om de openbare ruimte te vergroenen.

2. Ontwerp en aanleg van nieuwe groene ruimten

Keuze van de bomen

De bomen worden gekozen op basis van de lijsten die worden aanbevolen door Leefmilieu Brussel, waarbij ernaar wordt gestreefd dat minstens één op de drie bomen inheems is.

- <https://renature.brussels/nl/acties/wijken/kies-boomsoorten-voor-de-groeninfrastructuur>
- https://document.environnement.brussels/opac_css/electfile/if_2017_list_inheemse_aanbevolensoorten_nl

De selectie van de bomen gebeurt in de kwekerij, waarbij de voorkeur uitgaat naar jonge exemplaren om een betere aangroei en aanpassing te bevorderen. Bij deze selectie wordt echter rekening gehouden met de specifieke kenmerken van het project en de context, met name het type site (park of openbare weg), alsook de kwaliteit van de plantkuilen en het substraat.

Perken: keuze van soorten

De gemeente Vorst heeft de bijgevoegde plantenlijst opgesteld met de volgende doelstellingen:

- De voorkeur geven aan botanische soorten en, tenzij dit om specifieke redenen in verband met hun bijzondere kenmerken gerechtvaardigd is, het gebruik van cultivars en tuinbouwvariëteiten vermijden.
- De voorkeur geven aan planten die interessant zijn voor de biodiversiteit, het hele jaar door structurele waarde hebben, goed standhouden, de bodem goed bedekken, herfstkleuren hebben, divers gebladerte hebben, lang bloeien en weinig onderhoud vergen.
- De soorten die in de gemeentelijke plantenkwekerij groeien, voor het voetlicht plaatsen.

Inrichting van de aanplantingen

Behalve wanneer er specifieke beperkingen zijn in verband met de context van het project, omvatten aanplantingen in perken systematisch minstens een kruidachtige laag en een struikachtige laag. Ze worden aangelegd op basis van de bijgevoegde lijst en met inachtneming van de volgende minimumverhoudingen per project:

- minstens 60 % van de beplante oppervlakte bestaat uit inheemse soorten;
- minstens 30 % van de beplante oppervlakte bestaat uit winterharde planten;
- minstens 30 % van de beplante oppervlakte wordt ingenomen door bodembedekkers.

Het zaaien gebeurt met een aangepast mengsel van vaste planten en eenjarige planten, in overeenstemming met de context van het project.

Bollen worden aangeplant met botanische soorten die geselecteerd worden uit de bijgevoegde lijst. Ze worden verspreid of in kolonies aangeplant en beslaan tussen 15 % en 30 % van de betrokken oppervlakte.

In het kader van een aanbesteding:

De kandidaat-opdrachtnemer kan een vrije samenstelling voorstellen. Elk nieuw voorstel moet echter aan de volgende voorwaarden voldoen:

- minstens 60 % van de voorgestelde soorten moet op de bijgevoegde lijst staan;
- de overige 40 % kan vrij worden gekozen, mits de gemeente ermee instemt en aan de volgende eisen wordt voldaan:
  - De voorgestelde soorten mogen geenszins op de lijst van invasieve planten staan: <https://ias.biodiversity.be/species/all>
  - De voorkeuren van de gemeente wat betreft de keuze van soorten moeten worden gerespecteerd (zie hierboven).

Vorbereiding van de aanplantingszones

De nieuwe plekken die bestemd zijn voor beplanting moeten kwalitatieve omstandigheden bieden die de aangroei en de duurzaamheid van de planten garanderen, met name door een voldoende diepe bodem, een aangepaste bodemverbetering, een uitgegraven eindniveau – indien nodig met de aanleg van randen – waardoor een voldoende dikke laag snippers kan worden aangebracht, en een bewateringssysteem dat zorgt voor efficiënte infiltratie zonder afvloeiing of verliezen.

Plantperiode

Om een optimale groei van de aanplantingen te garanderen, is het absoluut noodzakelijk om het natuurlijke groeiritme van de planten te respecteren. Daarom mag er alleen worden aangeplant tijdens de volgende geschikte periodes:

- Bomen, struiken en vaste planten: van oktober tot eind maart, buiten vorstperiodes;
- Bollen: van oktober tot november;

- Zaailingen: van september tot oktober of in maart, afhankelijk van de samenstelling van het mengsel.

Het naleven van deze periodes is strikt verplicht, zonder uitzonderingen.

Aanplanting en opvolging

De levering van de planten en het plaatsen ervan gebeuren in aanwezigheid van de leidinggevende ambtenaar.

Onmiddellijk na het planten moet er worden gesproeid en moet de watertoevoer regelmatig worden gecontroleerd, hetzij intern, hetzij in het kader van een externe opdracht. In het laatste geval moet er een controlesysteem worden opgezet om te garanderen dat de bewatering correct verloopt. Deze maatregel is een essentiële voorwaarde voor geslaagde en goed gedijende aanplantingen.

De grond moet met geschikt materiaal beschermd worden (snippers, champost of gelijkwaardig).

